

Europaudvalget

1. JULI 2007

Med jævne mellemrum tager danske ministre til Bruxelles for at træffe beslutninger i EU's Ministerråd. Før en minister tager af sted for at træffe beslutninger af større rækkevidde, har han eller hun været i Folketingets Europaudvalg for at få et såkaldt forhandlingsoplæg. Det betyder, at et flertal i udvalget ikke må være imod ministerens holdning til et givet forslag på dagsordenen i Rådet. Europaudvalget spiller således en central rolle i dansk EU-politik. Dette faktaark handler om Folketingets Europaudvalg, hvordan det arbejder, hvilke områder det dækker, dets kompetencer og dets historiske udvikling.

Lidt historie

I Danmark har der lige siden de første overvejelser om medlemskab af EF været politisk fokus på at sikre, at Folketinget har mulighed for at kontrollere og få indflydelse på den danske regerings politik i EU. Allerede i 1961 nedsatte Folketinget et udvalg, som senere fik navnet Markedsudvalget, til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i EF. Forhandlingerne førte som bekendt til, at Danmark – efter en folkeafstemning den 2. oktober 1972 – blev medlem af EF den 1. januar 1973.

I 1994 skiftede udvalget navn til Europaudvalget. Det var en konsekvens af, at det europæiske samarbejde med Maastrichttraktaten havde fået en markant politisk dimension og dermed havde udviklet sig til mere end et samarbejde om frihandel inden for det europæiske marked. Europaudvalget har gennem alle årene spillet en helt central rolle i Folketingets løbende parlamentariske kontrol med regeringen i EU-politikken.

Udvalgets arbejdsopgaver og kompetencer

Europaudvalgets arbejdsområde er EU og verdenshandelsorganisationen, WTO. Det fremgår af Folketingets forretningsorden. Det betyder, at alle lovforslag og beslutningsforslag på disse områder som hovedregel bliver henvist til behandling i Europaudvalget. Herudover giver Europaudvalget som nævnt forhandlingsoplæg til ministrene, før de træffer beslutning på Danmarks vegne i EU's Ministerråd.

Europaudvalgets arbejdsform og kompetencer er fastlagt i de såkaldte beretninger, som er aftaler mellem regeringen og udvalget. Den helt centrale bestemmelse om udvalgets kompetence findes i den første beretning fra 1973, hvori det hedder:

“Regeringen rådfører sig med Folketingets Europaudvalg i markedspolitiske spørgsmål af væsentlig betydning, således at såvel hensynet til Folketingets indflydelse som til regeringens forhandlingsfrihed respekteres. Forud for forhandlinger i EF's Råd om vedtagelser af større rækkevidde forelægger regeringen mundtligt Europaudvalget et forhandlingsoplæg. Såfremt der ikke i udvalget konstateres et flertal imod forhandlingsoplægget, forhandler regeringen på dette grundlag.” (red. fremhævet).

Fortolkningen af beretningen har betydet, at regeringen for en sikkerheds skyld ofte beder om forhandlingsoplæg i sager, som ikke er af større rækkevidde. Praksis har

Europaudvalget har 17 medlemmer og 12 stedfortrædere, som alle kan deltage i udvalgmøderne. Antallet af medlemmer af Europaudvalget afspejler stort set Folketingets sammensætning.

Den danske grundlov indeholder ikke en beskrivelse af Europaudvalget, men det fremgår af Tiltrædelsesloven (§ 6, stk. 2), at “Regeringen har pligt til at underrette Folketingets Europaudvalg om forslag til rådsvedtagelser, der bliver umiddelbart anvendelige i Danmark, eller til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig.”

udviklet sig således, at regeringen beder om forhandlingsoplæg til stort set alle retsakter, f.eks. direktiver og forordninger. Regeringen forelægger også forhandlingsoplæg forud for forhandlinger om traktatændringer og forhandlingerne i WTO osv.

Møder i Europaudvalget

Europaudvalget afholder som regel møde hver fredag året rundt med undtagelse af august, hvor EU's institutioner holder ferielukket. De vigtigste punkter på Europaudvalgets dagsorden er de møder, der skal afholdes i Ministerrådet i den følgende uge. Dagsordenerne findes på www.eu-oplysningen.dk.

Drøftelsen af et bestemt ministerrådsmøde foregår ofte på den måde, at ministeren for området møder op i Europaudvalget og gennemgår Ministerrådets dagsorden, herunder mundtligt fremfører forhandlingsoplæg. Medlemmerne af Europaudvalget har inden mødet fået fremsendt notater fra regeringen om sagerne på rådsmødet. I notaterne gennemgås sagernes indhold og konsekvenserne for dansk lovgivning. Notaterne indeholder dog ikke noget om selve forhandlingsoplægget, som ministrene kun fremfører mundtligt.

Når en minister på et møde har gennemgået dagordenen og fremlagt forhandlingsoplæg, følger en runde, hvor udvalgsmedlemmerne kan stille uddybende spørgsmål til ministeren og tilkendegive partiernes holdning til de konkrete sager. Ministeren svarer herefter på spørgsmålene, og der kan eventuelt følge flere diskussionsrunder.

Ministeren kan undervejs ændre forhandlingsoplægget for at imødekomme udvalgsmedlemmernes synspunkter og derved sikre sig, at der ikke kommer et flertal imod regeringens holdning. Når diskussionsrunderne er afsluttet, konkluderer Europaudvalgets formand, hvorvidt der kan konstateres et flertal imod forhandlingsoplægget eller ej.

Der foretages ikke en formel afstemning, men formanden konkluderer på baggrund af ordførernes tilkendegivelser. Siden 1973 har det været fast praksis, at formanden ved stemmeoptællingen regner med det antal mandater, som hvert parti har i Folketinget. Når dette kan lade sig gøre, skyldes det traditionen for partidisciplin, hvor alle medlemmer i et parti som regel stemmer på samme måde.

Forhandlingsoplægget bliver afvist, hvis ordførerne for partier, som tilsammen har 90 mandater eller mere, har udtalt sig imod oplægget. Det forekommer forholdsvis sjældent, at regeringens forhandlingsoplæg bliver afvist, men det betyder ikke, at Europaudvalget ikke har nogen større indflydelse på regeringens politik. Dels ændrer eller tilpasser regeringen indimellem sit oprindelige forhandlingsoplæg, og dels tager de danske embedsmænd, som deltager i forhandlingerne på det tidlige stadium af beslutningsprocessen i EU, hensyn til, at regeringen på et tidspunkt skal have godkendt sit forhandlingsoplæg i Europaudvalget.

Samarbejde med fagudvalgene

I sine beretninger opfordrer Europaudvalget til et mere omfattende samarbejde med fagudvalgene i Folketinget. I Danmark kan fagudvalgene modtage alle relevante EU-forslag og notater fra regeringen på deres fagområde, og de kan afgive indstillinger til Europaudvalget, eller de kan henvende sig direkte til ministeren og kalde denne i samråd. Hensigten er, at fagudvalgene tager sig af den tidlige behandling af EU-sager og via indstillinger til Europaudvalget eller henvendelser til ministeren får indflydelse på regeringens EU-politik. Fagudvalgene kigger også nærmere på nærhedsprincippet overholdelse.

Europaudvalgets seneste beretning fra december 2004 omhandler bl.a. øget inddragelse af fagudvalgene i Folketingets behandling af EU-sager. De vigtigste elementer i beretningen er:

Europaudvalget modtager fire typer notater fra regeringen:

Notater om nærhedsprincippet: Regeringen sender senest 2 uger efter forslagens fremsættelse notater til Europaudvalget, hvor regeringen vurderer, om nærhedsprincippet overholdes i et konkret forslag.

Grundnotater: Beskriver nye, væsentlige forslag fra Europa-Kommissionen. Europaudvalget skal modtage grundnotaterne senest 4 uger efter, at et forslag er fremsat af Kommissionen.

Aktuelle notater: Notater, der fremsendes som led i regeringens løbende orientering af Europaudvalget, f.eks. når der sker noget nyt i en sag, som der allerede er modtaget et grundnotat om.

Samlenotater: Senest 8 dage før et møde i Europaudvalget fremsender regeringen et såkaldt samlenotat, der er en samling af de aktuelle notater.

1. Folketingets fagudvalg inddrages direkte i behandling af EU-sager på et tidligt stadium i beslutningsprocessen. Folketingets forretningsorden ændres, så det nu fremgår, at fagudvalgene skal behandle EU-sager på deres fagområde.
2. Som et led i Folketingets øgede fokus på at kontrollere, at nærhedsprincippet overholdes, oversender regeringen notater med sin vurdering af, om et konkret EU-forslag er i strid med nærhedsprincippet.
3. Bedre samarbejde med de danske medlemmer af Europa-Parlamentet. Der holdes jævnligt møder om aktuelle sager.